

Reflektime të ekspertëve:

Diskutimet e dialogut Kosovë-Serbi

Dialogue
Solutions
Future

1.

Procesi i dialogut është në rënie, nëse jo krejtësisht i shuar, dhe ka qenë prej disa kohësh, duke rritur perspektivën e një konflikti të ri nëse BE-ja vazhdon në të njëjtin kurs.

2.

Megjithatë, ndërkohë që kishte thirrje për një rifillim në Bruksel, mbizotëronte një ndjenjë se BE-ja do të vazhdonte të demonstronte mungesë urgjence për sa kohë që nuk kishte konflikt, pavarësisht sa të dobët mund të duken në sytë e disave.

3.

Beogradi po investon më shumë në diplomacinë e gjerë lidhur me çështjen e dialogut për të fituar mbështetje për pozicionin e tij në Uashington dhe në BE, me pak energji të përkushtuar për të gjetur zgjidhje konstruktive.

4.

Normalizimi vazhdon të ketë kuptime të ndryshme për palët përkatëse, me koncepte të paqëndrueshme të suksesit dhe dështimit që çojnë në shmangie dhe/ose manipulim. Nevoja për më shumë transparencë dhe demokraci në proces u shpreh.

5.

U arrit një konsensus që qasja e menaxhimit të krizave duhet të përfundojë, sidomos pasi si Beogradi ashtu edhe Prishtina janë të kënaqur me këtë format sepse mund të shmangin marrjen e vendimeve.

6.

Në këtë drejtim, disa pjesëmarrës kërkuan që BE-ja të sigurojë që dialogu të jetë i vërtetë dhe i pashmangshëm, përfshirë përmes një moderatori të fuqishëm, duke argumentuar se përhapja mund të ndihmojë në zhbllokimin e perspektivës së BE-së për Ballkanin Perëndimor.

7.

Ndonëse ide të tilla si afatet e zbatimit u propozuan, kishte skepticizëm për mekanizmat e zbatimit, veçanërisht me BE-në që nuk ka gjasa të miratojë masa kundër Beogradit duke pasur parasysh politikën mbizotëruese brenda Bashkimit (dmth. marrëdhëniet e Serbisë me Hungarinë dhe Sllovakinë).

8

Disa pjesëmarrës akuzuan Albin Kurtin për ndërmarrjen e hapave jashtë kornizës së dialogut; një qasje që, sipas argumenteve, i shkon për shtat Serbisë duke i lejuar Beogradit të pretendojë se gjërat janë imponuar mbi komunitetin serb të Kosovës (p.sh. targat, letërnjoftimet), duke i mundësuar kështu të shmangë kontrollin e brendshëm.

9.

Po ashtu, kishte një konsensus që Serbia ishte e kënaqur që dialogu të vazhdonte sa më ngadalë të ishte e mundur, pavarësisht se Marrëveshja e Ohrit ishte pjesë e Kapitullit 35, me disa pjesëmarrës të shqetësuar për një 'konflikt të ngrirë'.

10

Disa pjesëmarrës argumentuan se Vuçiq është më pragmatik se Kurti, por i mungon një partner i besueshëm në Prishtinë.

11.

Serbët e Kosovës, veçanërisht ata në veri, janë më thellë të prekur nga kjo dinamikë ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës.

12.

Pasi Prishtina ka marrë kontrollin fizik të veriut pas ngjarjeve në Banjska, serbët e Kosovës mund të jenë më të prirur për të përfituar nga Marrëveshja e Brukselit.

13.

Megjithatë, ekziston ende një shqetësim i thellë brenda komunitetit serb të Kosovës se dialogu ka bërë pak ose aspak për të përmirësuar jetën e tyre.

14.

Përderisa kishte skepticizëm të përgjithshëm për një rrugë të qëndrueshme evropiane, të shoqëruar nga humbja e interesit, një pjesëmarrës pohoi se nëse rruga evropiane e Serbisë është e bllokuar përgjithmonë, bllokohet edhe ajo e Kosovës.

15.

Rajonalisht, shfaqja e mundshme e Shqipërisë (e pakënaqur nga mosmarrëveshjet e brendshme) si kandidatja kryesore për anëtarësim mund të ndikojë pozitivisht në dinamikën e anëtarësimit.

16.

Gjithashtu, kishte konsensus të gjerë se hapat e Kurtit për të ndryshuar realitetin në veri jo vetëm që kanë zhbërë integrimin e komunitetit serb të Kosovës, por kanë penguar konsolidimin ndërkombëtar të shtetësisë së Kosovës.

17.

Ende ka shqetësime të mëdha për situatën në veri në prag të zgjedhjeve të përgjithshme në Kosovë, sidomos ndërsa Kurti synon të rrisë popullaritetin e tij dhe të shmangë diskutimet rreth ekonomisë dhe investimeve. Shkalla në të cilën kjo qasje ka rezultate në rënie është konsideruar pa konsensus.

18.

Ndonëse reciprociteti mund të ketë një tërheqje retorike, pjesëmarrësit nuk e shohin atë si një parim udhëheqës të qasjes së Prishtinës ndaj dialogut; në fakt, duke e çuar deri në fund logjik, që nënkupton të mos diskutohen çështjet e brendshme të Kosovës, gjë që nuk ka qenë rasti deri më tani.

19.

Ekziston një bindje që Kurti po e përdor dialogun në të njëjtën mënyrë si Vuçiq; gjegjësisht për tu shpërqendruar nga çështjet e tjera të brendshme, me disa që ngrenë shqetësime për 'kapjen e shtetit'.

20.

Kishte konsensus se qasja e Kurtit nuk do të ndryshonte nëse ai do të mbetej në pushtet, me shqetësime të shprehura se Kosova ishte në një rrugë monoetnike.

21.

Disa pjesëmarrës akuzuan Kurtin për abuzimin e institucioneve për qëllime politike, me përpjekje për të poshtëruar serbët për 'fishkëllima' dhe 'veshjen e bluzave'.

22.

Zbatimi mbetet problematik, jo vetëm në kuadër të dialogut Beograd-Prishtinë, por edhe të Planit të Ahtisaarit dhe Kushtetutës së Kosovës.

23.

Nëse marrëveshjet mbeten të pazbatuara, shoqëria civile duhet të shqyrtojë se çfarë hapash mund të ndërmerren për të ofruar diçka të ngjashme me një proces paralel.

24.

Një pjesëmarrës theksoi se të drejtat e komuniteteve në Kosovë janë të garantuara me marrëveshje ndërkombëtare (veçanërisht Plani i Ahtisaarit), prandaj nëse i shpërfillni këto rregulla atëherë e minoni idenë e Kosovës si shtet.

25.

Megjithëse çështja e zgjedhjeve presidenciale në SHBA duket e madhe, disa pjesëmarrës theksuan se situata ishte shumë e ndryshme nga administrata e fundit e Trump, kur ideja e një shkëmbimi toke u debatua në mënyrë aktive.

26.

Duke pasur parasysh rrethanat globale, disa pjesëmarrës argumentuan se Uashingtoni do të kishte kohë dhe interes të kufizuar për Ballkanin Perëndimor, veçanërisht nëse nuk do të kishte perspektiva të prekshme suksesi.

27.

Skenari më i keq i parashikuar ishte që Uashingtoni të ndërmernte hapa për të mbyllur Bondsteel dhe rishfaqjen e ideve për ndryshimin e kufijve.

28.

Lufta në Ukrainë ka ndryshuar konsideratat për Kosovën, me një pikëpamje që pohon se Kosova duhet të shmangë të qenit peng i rezultatit të luftës.

29.

Një pjesëmarrës pohoi se një komunitet i fortë dhe i gjallë serb i Kosovës ishte thelbësor për t'iu kundërvënë zërave ekstremistë në Beograd. Nëse komuniteti dobësohet, atëherë rrëfimet e 'hakmarrjes' do të forcohen, duke zvogëluar më tej hapësirën për pajtim.

30.

Për më tepër, një hipotezë tjetër ishte se mungesa e një komuniteti të qëndrueshëm serb të Kosovës, që konsiderohet gjerësisht një nga qëllimet e Kurtit, do të minonte stimujt e Serbisë për t'u përfshirë në dialog.

31.

Përderisa njerëzit nga të gjitha komunitetet po largohen nga Kosova - kryesisht për shkak të faktorëve ekonomikë dhe cilësisë së shëndetësisë/arsimit - ekzistonte një konsensus i gjerë se emigracioni nga veriu ishte nxitur jo vetëm nga ndjenja e frikës, por edhe nga ndjenja se nuk ishin të dëshiruar nga Prishtina.

32.

Pëlqimi popullor për dialogun duhet të projektohet në Serbi dhe Kosovë, megjithatë, ka pritshmëri të rreme për përfundimet/qëllimet përfundimtare të dialogut.

33.

Shovinizmi nacionalist është më i ashpër, ndoshta, se sa gjatë luftës. Banorët e Prishtinës që bashkëpunojnë me komunitetin serb të Kosovës shpesh quhen tradhtarë të kombit.

34.

Të rinjtë kanë një urrejtje të rrënjosur, e cila nuk ekzistonte gjatë rënies së Jugosllavisë. Për të sfiduar paragjykimet që formohen para se studentët të fillojnë universitetin, shkëmbimet rinore u promovuan për shkollat e mesme për t'i bërë ato më rezistente ndaj propagandës së urrejtjes. Pa ndërmarrjen e këtyre hapave, problemet kulturore të rrënjosura thellë do të përhapen më gjerë.

35.

Ekziston gjithashtu nevoja që serbët në Kosovë të mësojnë gjuhën shqipe për të lehtësuar zgjidhjen e institucionalizuar të problemeve në nivel lokal, gjë që është thelbësore për ndërtimin e besimit.

36.

Njohja reciproke e diplomave duhet të zbatohet në Serbi për të përfituar komunitetin shqiptar në jug, i cili gjithashtu përballet me pasivizimin dhe moszbatimin e planit shtatëpikësh.

37.

Për banorët e Prishtinës, shpesh ishte e vështirë të dalloheshin ndryshimet në qëndrimin e qeverisë serbe dhe opozitës (edhe pse të përçarë) kur bëhej fjalë për dialogun.

38.

Megjithatë, për opozitën në Beograd, nuk ka asnjë shtysë politike për t'u angazhuar në çështjen e Kosovës pasi ata janë të përjashtuar nga procesi i dialogut.

39.

Ka konsensus mes partive opozitare nga të gjitha anët se duhet të ketë më shumë diskutime publike dhe parlamentare për Kosovën, por jo të gjitha partitë e mbështesin Marrëveshjen e Ohrit.

40.

Gjithashtu kishte një ndjenjë të fortë se qeveria aktuale serbe nuk dëshiron të jetë në BE dhe është mjaft e kënaqur duke ruajtur lidhje të ngushta.

41.

Nëse Serbia do të sigurojë anëtarësimin në BE, një pjesëmarrës këmbënguli se duhet të jetë për shkak të kushtëzimit dhe jo si shpërblim për Kosovën.

Dialogue Solutions Future

Ky raport është pjesë e projektit Dialogu, Zgjidhjet, e Ardhmja. Ky projekt financohet nga Ministria e Jashtme Federale e Gjermanisë dhe zbatohet nga Iniciativa e Re Sociale (NSI) dhe Instituti për Politika Sociale Musine Kokalari (ISP Musine Kokalari). Pikëpamjet e shprehura në këtë raport nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet zyrtare të Ministrisë Federale të Punëve të Jashtme të Gjermanisë.